

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/156

Karar No.:1966/34

Karar günü:20/9/1966

Resmi Gazete tarih/sayı:8.5.1967/12592

Dâvacı: C. H. P. Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu.

Dâvanın konusu: 25 Kasım 1336 günlü ve 55 sayılı (Düğünlerde Men'i İsrifat Kanunu) nun Anayasa'nın 14. ve 36 ncı maddelerine aykırılığı yüzünden iptal edilmesi istenmiştir.

İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi gereğince 8/3/1963 gününde yapılan ilk incelemede; C. H. P. Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu Genel Kurulunun, söz konusu Kanunun iptali için dâva açılmasına yetki verdiği ileri sürülen, 14/2/1963 günlü 57 nci Birleşimindeki kararında, hangi hükümler için dâva açılacağı açıklanmadığı gibi bu kararda sözü geçen önerge ve ekinin onanlı örneklerinin gönderilmediği ve dâva dilekçesinde gerekçe de gösterilmediği anlaşıldığından, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri hakkındaki 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 26 ncı maddesi uyarınca söz konusu eksikliklerin üç ay içinde tamamlanması için Dâvacıya tebligat yapılmasına karar verilmiştir.

Verilen süre içinde eksiklerin tamamlandığının anlaşılması üzerine dâvanın esasının incelenmesi 24/5/1963 gününde kararlaştırılmıştır.

ESASIN İNCELENMESİ:

Dava dilekçesi ve ekleri ile sonradan yapılan açıklamalar ve getirilen belgeler, konu hakkında düzenlenen rapor, iptali istenilen kanun ile Anayasa'nın ilgili hükümleri ve bunlara ilişkin gerekçelerle B.M.Meclisi ile Temsilciler Meclisi tutanakları okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

İptali istenilen 55 sayılı Kanun hükümleri aşağıya alınmıştır:

(Madde 1- Düğünlerde alelittlak cihaz teşhiri, cihazı açıktan nakli, erkek tarafından iki kattan fazla elbise ihdası, düğün günlerine münhası olmak üzere bir günden ziyade çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, nişan, çevre merasimi ile ağırlık ve hedaye itası ve köçek oynatılması gibi israfat memnudur.

Madde 2- Her lövanın mecalisi umumiyesi bişbu kanun ile kavanini saire ahkamına mugayir olmamak şartı ile mahalli ve İdari talimatnameler tanzimine ve gerek ona müstenit tedabirin Hükümet marifeti ile tatbikini takibe mecburdur.

Madde 3- İşbu mevad ve talimatnmeler hilafında hareket edenler, mahelli beledilerine ait olmak üzere ellidern yüz liraya kadar cezyi nakdi ita vye bir aydan altı aya kadar hapis ile mücazat olunurlar.

Madde 4- İşbu mevaddan mütevellit mesail sulh mahkemelerinde rüy'et olunur. Bu babdaki hükümler kati ve lazımülnifazdır.

Madde 5- Hitan cemiyetleri için masraf ihtiyarile düğün yapmak memnudur.

Esas No.:1963/156
Karar No.:1966/34

Madde 6- İşbu kanun ile men'edilen eşya müsadere ve mahalli belediyeleri namına bilmüzayede fûruht ve irat kaydedilir.

Madde 7- İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren mer'idir.

Madde 8- İşbu kanunun icrayı ahkamına Büyük Millet Meclisi Dahiliye ve Adliye Vekilleri memurdur.)

İptal isteminde mesnet gösterilen Anayasa'nın 14 üncü maddesinin ilk ve son fıkraları ile 36 ncı maddesinin hükümleri de şöyledir.

(Madde 14- Herkes, yaşama, madde ve manevi varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptir.

.....

İnsan haysiyeti ile bağdaşmayan ceza konulamaz).

(Madde 36- Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir

Bu haklar, ancak kamu yararı amacı ile kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.)

Dâvacı, ilk dilekçesinde iddiasının gerekçesini şu yolda açıklamaktadır:

(25/11/1336 günlü ve 55 sayılı Düğünlerde Men'i İsrifat Kanunu kırk iki seneden beri yürürlükte olmakla beraber insan haklarına ve insan tabiatına aykırı hükümler taşıması dolayısıyla hiçbir zaman uygulanmamıştır. Fakat bir kanun olarak ayaktadır. Bunu uygulamaya girişenler de her zaman çıkabilir. Anayasa'mızın temel haklar ve ödevler ve kişinin hakları ve ödevler ve kişinin hakları ve ödevleri bölümlerine aykırıdır.)

Bu gerekçenin yeter görülmemesi üzerine gönderilen ikinci dilekte ise, kanunun maddeleri tekrar edildikten ve Anayasa'nın 14 üncü maddesinin ilk fıkrası hükmü yıldıktan sonra; (Çeyizin eşe dosta dâvetlilere gösterilmesi, çeyizin açıktan nakledilmesi, damat tarafından iki kattan fazla elbise hediye edilmesi, düğünde bir günden fazla çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, nişan merasimi, sünnet düğünü yapılması, çevre töreni yapılması, köçek oynatılmasının yasaklanması kişiyi hürriyetine ve mülkiyet hakkına "Anayasa 36 " açıkça aykırı bulunmaktadır.

Her insanın olağan olarak yaptığı hareketlere karşı ceza tertep edilmesi ve bu cezanın kesin olması, Anayasa'mızın 14 üncü maddesindeki "İnsan haysiyeti ile bağdaşmayan ceza konulamaz." Hükmüne de aykırı bulunmaktadır."

Denilmektedir.

KONUNUN TARTIŞILMASI:

Anayasa'nın metni yukarıya alınmış bulunan 14 üncü maddesinin ilk fıkrası; herkesin kişiyi hürriyetine sahip bulunduğunu açıklamaktadır. Kişiyi hürriyeti ise, maddenin gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, Anayasa'nın 10 uncu maddesinde (Herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, ve vazgeçilmez) olduğu belirtilen temel hak ve hürriyetlerin en başında gelen "Kişiyi dokunulmazlığı" kavramı içerisinde, herkesin bedeni üzerinde sahip olduğu hak ve fizik hürriyetidir. Bu, bir bakıma, can emniyetinin ve vücut bütünlüğünün masın olması demektir.

Esas No.:1963/156
Karar No.:1966/34

Bir kimsenin, başkasına zarar vermeden; istediği hareketi yapabilmesi, istediği gibi dolaşabilmesi yemesi, içmesi, eğlenmesi de şüphesiz "Kişi hürriyeti" kavramının içerisinde yer almaktadır.

Anayasa'mızın 11 inci maddesi; ilk fıkrası ile, bu temel hakların, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabileceğini kabul etmiş ve ikinci fıkrasında da temel hak ve hürriyetlerin, Kanun Koyucu tarafından, ancak kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle ve fakat özlerine dokunulmamak şartı ile sınırlanabileceğine işaret etmiştir.

Anayasa'nın, (Temel haklar ve ödevler) kısmının (Sosyal ve iktisadî hak ve ödevler) başlıklı bölümünde yer almış bulunan 36 ncı maddesi de, herkesin mülkiyet hakkına sahip bulunduğu temel kuralını koymuş, ancak bu hakkın kamu yararı amacı ile ve kanunla sınırlanabileceğini ve mülkiyetin kullanılmasının toplum yararına aykırı olamayacağını öngörmüştür.

İptali istenilen 55 sayılı Kanun hükümleri incelendiğinde : Bu kanunun evlenme ve sünnet düğünleri münasebetiyle kişiyi, cihaz teşhiri, cihazın açık olarak taşınması, eğlence ve ziyafet tertip edilmesi, köçek oynatılması, ağırlık ve hediye verilmesi gibi bir takım hareketleri yapmaktan menetmekte ve bunu vaparken de esas maksat olarak kişiyi; malını ve parasını dilediği şekilde kullanmak ve sarfetmekten önlemeyi hedef tutmakta olduğu görülmekte ve gerekçe olarak, halkın israf yapmaktan alıkonulması ve yurdun mukavemet kudret ve kabiliyetinin korunması maksadının güdüldüğü öne sürülmekte ve düğün masraflarının, evlenmelere sekte verdiği, bunun nüfus azalmasına sebep olduğu, gençlerin bu yüzden evlenemedikleri, kız kaçırma olaylarına meydan verdiği, bu yüzden de genel ahlâkın müteessir olduğu ortaya konmaktadır.

Bu hali ile kanun hükümlerinin, hem kişi hürriyeti, hem de mülkiyet hakkı üzerinde, birbirinden ayrılması mümkün olmayacak derecede iç içe girmiş sınırlamalar yaptığı belirmektedir. Ancak, bu hükümlerle gerekçelerin incelenmesi sonucunda, kanunun esas gayesinin, mülkiyet hakkında sınırlama yapmak olduğu açıkça anlaşılmakta ve fakat bu sınırlama yapılırken, "Kişi hürriyeti" kavramına giren ve mülkiyet hakkının kullanılmasından ibaret olan bir takım hareketler de yasaklanmış bulunmaktadır.

Bu bakımdan konunun; esas itibarile, kanunun asıl hedefini teşkil eden mülkiyet hakkındaki sınırlamaları açısından ele alınması ve bu hususun incelenmesi sırasında kişi hakları ile ilgili sınırlamalar üzerinde de durulması uygun görülmüştür.

Anayasa'nın 36 ncı maddesi, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğunu açıkça belirtmiştir. Buna göre söz konusu 55 sayılı Kanunun mülkiyet hakkını sınırlayıp sınırlamadığını ayırt edebilmek için ilkönce mülkiyet hakkının kişiye ne gibi haklar ve yetkiler vermekte olduğunun bilinmesi gerekir.

Anayasa'da mülkiyet hakkının niteliği üzerinde herhangi bir açıklama yapılmadığından bunun doktrinden ve kanunlardaki hükümlerden yararlanılarak ortaya konulması gerekmektedir.

Anayasa'mızın temelindeki hukukî, sosyal ve ekonomik düzene kaynaklık yapmış olan doktrindeki tariflerden ve açıklamalardan yararlanmak suretiyle söz konusu kavramın şu yolda açıklanması mümkün görülmektedir :

Mülkiyet hakkı, bir kimsenin, başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu kayıtlamalara da uymak şartı ile, bir şey üzerinde dilediği şekilde kullanma, ürünlerinden yararlanma, tasarruf etme (Başkasına devretme, şeklini değiştirme ve istihlâk etme, hattâ tahrip etme) yetkilerini ifade eder.

Esas No.:1963/156
Karar No.:1966/34

Görülüyor ki bu nitelikteki mülkiyet hakkı kavramında, başkasına zarar vermemek ve özellikle kanunların koyduğu kayıtlara uymak zorunluğu vardır.

Medenî Kanunumuzun 618 inci maddesi de bu hukukî anlayışa muvazi olarak mülkiyet hakkını su yolda tarif etmektedir.

Madde 618- Bir şeye malik olan kimse, O şeyde kanun dairesinde dilediği gibi tasarruf etmek hakkını haizdir. Haksız olarak o şeye vaz'iyet eden herhangi bir kimseye karşı istihkak dâvası ikame ve her nevi müdahaleyi menedebilir.)

Görüldüğü gibi Medenî Kanunumuz da kişiye, malik olduğu şey üzerinde, kanunların koyduğu kayıtlara uymak suretiyle istediği gibi tasarruf etme hakkını tanımış bulunmaktadır.

Açıklanan bu hukukî ve kanunî durum karşısında Kanun Koyucunun mülkiyet hakkına, dilediği kayıtları koymakta serbest bulunduğu düşüncesi hatıra gelebilir. Fakat bu noktada Anayasa'nın 36 ncı maddesindeki kurallar karşımıza çıkmaktadır.

Gerçekten Anayasa'nın 36 ncı maddesinde, Kanun Koyucu, ancak kamu yararı amacı ile mülkiyet hakkı üzerinde sınırlama yapmağa yetkili kılınmış ve mülkiyet hakkı sahibi de, bu hakkını toplum yararına aykırı bir şekilde kullanmaktan menedilmiştir.

Anayasa'nın bu hükümleri karşısında mülkiyet hakkının, söz konusu iki istikametteki kayıtlamalardan başka herhangi bir kayıtla sınırlandırılması mümkün değildir. Diğer bir deyimle Kanun Koyucunun yetkisi de bunlarla sınırlandırılmıştır.

55 sayılı Kanun hükümlerinin, bu açıklamaların ışığı altında incelenmesi şu sonuçları ortaya koymaktadır :

Söz konusu kanunun, mülkiyet hakkı ve dolayısıyla kişi hürriyeti üzerinde kayıtlamalar yapan hükümleri 1. ve 5. maddelerinde yer almaktadır. Bu hükümlere göre :

Cihazın alelîtlak teşhiri ve açıktan naklolunması, erkek tarafından iki kattan fazla elbise hediye edilmesi, düğünde bir günden ziyade çalgı çaldırılması ve ziyafet verilmesi, ağırlık ve hediyeler verilmesi, nişan ve çevre merasimi yapılması ve köçek oynatılması, sünnet için masraf ederek düğün yapılması yasaklanmış bulunmaktadır.

Görüşme ve kabul tarihleri gözönüne alınacak olursa; yurdunun yarısına yakın kısmı işgal altına girmiş ve ölüm kalım savaşına atılmış bir milletin, bu savaşın gerektirdiği maddî ve manevî kuvvetlerin en yüksek ölçüde bir araya getirilerek topyekûn harp gücünün sağlanması ve israfın önlenmesi için katlanmsı gerekli fedâkârlık ve mahrumiyetler cümlesinden olarak düşünüldüğü anlaşılan bu kanunun, o günün şartları içerisinde bir değeri ve üstün anlamı olduğu şüphesizdir.

Ancak bugün de yürürlükte bulunan bu kanunun, mülkiyet hakkı ve kişi hürriyeti üzerinde yaptığı kayıtlamaların 1961 Anayasa'sının kurallarına uygun olup olmadığını çözebilmek için, kanunun kabulü tarihinde ileri sürülen gerekçelerle yetinmek mümkün olmayıp, Anayasa'nın yukarıda açıklanan 14. ve 36 ncı maddeleri hükümleri karşısında memleketimizin bugünkü sosyal ve ekonomik durumunda bir kamu yararı sağlayıp sağlamadığının veya genel ahlâkın veya kamu düzeninin bu kayıtları zorunlu kılıp kılmadığının yahut bu kanunla yasaklanan konuların, mülkiyet hakkının, toplum yararına aykırı şekilde kullanılması niteliğini taşıyıp taşımadığının incelenmesi gerekmektedir.

Kanunun yasakladığı haller ve hareketler birer birer ele alındıkta, bunların ferdin ve toplumun bugün ulaştığı sosyal ve ekonomik gelişme çizgisinin çok gerisinde kaldıkları, yurdun

ekonomik gücüne zarar verebilecek nitelikte olmadıkları rahatlıkla söylenebilir. Zira toplumumuzun gündelik yaşantısına bakıldığında, kanunla önlenmesi düşünülen giderlerin ve hareketlerin, olağan bir görünüşle akıp gittiği, evlenme ve sünnet düğünlerinin de, kanunla yasaklanan şekillerden başka yollarla ve daha fazla giderle yapıla gelmekte olduğu görülmektedir. Bu gibi giderlerin ve hareketlerin, hiçbir suretle Yurdun bugünkü ekonomik gücünü sarsacak ve bu bakımdan önlenmesi zorunlu bir israf sayılacak derecelere yükselmesi ve sosyal düzende yıkım yaratacak bir nitelik kazanması mümkün değildir.

Bu nedenlerle söz konusu kanun hükümlerinin, bugün için kamu yararına dayandığı veya mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı bir şekilde kullanılmasını önlediği iddiasında bulunulması isabetli bir görüş sayılamaz.

Öte yandan söz konusu kanunun, zenginlerin servetlerini düğün vesilesiyle ve çeşitli şekillerle teşhir etmelerini yasaklamak suretiyle yoksul kişilerin tedirgin edilmelerini ve rakabet duygularını önlediğini ve bu suretle kamu düzenini ve genel ahlâkı koruma amacına dayandığını düşünmek de, günümüzün ölçülerine göre, yerinde değildir.

Zira bugün halkımızın günlük giyim ve kuşamı, yiyip içmesi ve eğlenmesi, sahip olduğu ev, apartman, köşk, yalı, çiftlik, bağ, bahçe, arazi, hayvan ve tarım ürünleri, dükkân, mağaza ve çeşitli sanayi ve ticaret tesisleri gibi gözle görülebilen varlık belirtileri, kanunun önlediği servet gösterişi ve para sarfı ölçüleri ile mukayese edilemeyecek derecede yüksek seviyelere ulaşmış bulunmaktadır. Bunların yanında kanunun yasakladığı giderler pek masum ve oranda kalmaktadır.

Kaldı ki kanundaki sınırlamaları, sosyal bakımdan kamu düzeninin ve genel ahlâkın zorunlu kıldığı da iddia olunamaz.

Geleneklerimize göre evlenme olayı, insan hayatı zincirinin manevî değeri üstün ve mutlu bir halkası sayılmakta ve herkes evlenme sebebi ile yapılan eğlencelere ve başkaca mutluluk gösterilerine, değil kıskançlıkla bakmak, tersine, kendi ölçüleri içerisinde ona yardımcı olmak ve mutluluğu paylaşmak tutum ve davranışı içerisinde bulunmaktadır. Bu hali özellikle köylerde ve küçük kasabalarda bütün köy ve kasaba halkınca bir arada kutlanan düğünlerde pek açık bir şekilde görmek mümkündür. Büyük şehirlerde ise bu gibi hareketlerden, aile tanıdık ve dosttan aşmayan dar bir çerçeve dışında kalan büyük kütlenin tamamıyla habersiz ve ilgisiz bulunduğu bir gerçektir. Bu bakımdan ne köy ve kasabalarda, ne de şehirlerde bu kanun yasaklarının, kamu düzenine her hangi bir açıdan yardımcı olduğu ileri sürülemez.

Kanunun gerekçesini teşkil eden diğer hususlardan; bu çeşit masrafların ağırlığının evlenmelere sekte verdiği, nüfusun azalmasına sebep olduğu, kız kaçırma olaylarına yol açarak genel ahlâkı etkilediği görüşlerinin ise, bugün için isabetsizliği anlaşılmış bulunan bir takım tahminlerden Öteye geçemediği, şurada veya burada meydana gelen tek tek olayların büyütülerek umumileştirilmiş olmasından başka bir niteliği bulunmadığı; nüfusumuzun kısa zamanda büyük ölçüde artmış olması ile, hatta o derecede ki iktisadî gelişmemizin bu artış hızını takip edememesi yüzünden nüfus planlamasına başvurulmasıyla açığa çıkmış bulunmaktadır. Kız kaçırma olaylarının nedenini düğün masraflarının karşılanamayacak derecede yüksek olmasına dayandırmakta ise; bunların hem tek tek olaylardan ibaret bulunması, hem de bu olayların söz konusu kanunun varlığına rağmen çeşitli nedenlerin etkisi ile bugün de olagelmesi karşısında, isabet olmadığı meydandadır.

Kaldı ki sözü geçen kanun hükümlerinin hem halkımızın geleneklerini yersiz olarak zorlaması, hem insan tabiatına uygun olmaması, hem de kabul edildiği zamandaki şartların bugün için tamamıyla yok olmuş bulunması sebepleri ile uygulama kabiliyetini yitirdiğinden sık sık söz edilmekte, daha çok köyler ve küçük kasabalar gibi nüfusu az yerlerde oturan yurtdaşlar hakkında, oradaki idare amirlerinin eğilimlerine göre kâh uygulanıp kâh uygulanmayan bir hüküm olduğu da

Esas No.:1963/156
Karar No.:1966/34

bilinmektedir. Öte yandan bu kanunun büyük şehirlerde uygulama yeri bulamadığını söylemekte de yanlışlık yoktur.

Bu bakımdan hem vatandaşlar arasında eşit uygulama yeri kalmayan, hem de yürürlükte olduğu halde, yere, zamana ve kişiye göre uygulanan böyle bir kanunun, bütün yurttaşların ve idarecilerin kalplerinde sarsılmaz bir surette yerleşmesi zorunlu bulunan (Kanun hâkimiyeti) fikrini zedelediği de, üzerinde önemle durulması gerekli bir gerçektir. Bu yönden de söz konusu kanunun yürürlükte kalmasında kamu yararı değil, kamu zararı olduğu düşünülmelidir.

Bu nedenlerle söz konusu 55 sayılı kanunun 1. ve 5 inci maddeleri hükümlerinin, Anayasa'nın 11 inci maddesi ile birlikte düşünülmesi gereken 14 üncü maddesinin ilk fıkrasındaki ve 36 ncı maddesindeki ilkelere aykırı olduğundan, iptali gerekmektedir.

Dâvacı tarafından, bu kanunun aynı zamanda Anayasa'nın 14 üncü maddesinin son fıkrasındaki hükme de aykırı olduğu ileri sürülmüş bulunmakta ise de kanun hükümlerinin bu fıkra ile bir ilgisi görülemez.

Kanunun öteki hükümlerine gelince :

Kanunun öteki maddeleri; söz konusu 1 inci ve 5 inci maddelerdeki yasakların ne suretle uygulanacaklarını ve bunlara aykırı hareket edenlere verilecek cezaları öngören hükümleri kapsamaktadır. Bu nedenle Anayasa'ya aykırı hükümlerin uygulanmasını sağlayıcı nitelikte olan ve bu yönden, Anayasa'ya aykırılıkları açık bulunan bu hükümlerin ayrı ayrı incelenmelerine de yer görülmemektedir.

Bu yüzden kanunun tümünün iptali gerekmektedir.

Sonuç :

25 Kasım 1336 gün ve 55 sayılı kanunun tümünün, Anayasa'ya aykırı bulunduğundan, iptaline, 5 inci maddede oybirliği ile, 1., 2., 4., 7. ve 8 inci maddelerde Üyelerden Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Fazıl Uluocak, Muhittin Taylan ve Recai Seçkin'in 3. ve 6 ncı maddelerde Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu ve Fazıl Uluocak'ın muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile 20/9/1966 gününde karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
İbrahim Senil	Şemsettin Akçoğlu	İhsan Keçecioğlu	A. Şeref Hocaoğlu

Üye	üye	Üye	Üye
Salim Başol	Celâlettin Kuralmen	Hakkı Ketenoğlu	Fazıl Uluocak

Üye	Üye	Üye	Üye
-----	-----	-----	-----

Sait Koçak

Avni Givda

Muhittin Taylan

Recai Seçkin

Üye

Ahmet Akar

Üye

Muhittin Gürün

Üye

Lütfi Ömerbař

MUHALEFET ŞERHİ

İptali istenilen 55 sayılı Düğünlerde Men'i İsrifat Kanununun 1 inci maddesi düğün vesilesiyle yapılacak israfları önlemek amacını gütmektedir. Yurdumuz, ikdisadi ve sosyal alanda kalkınma zorunda bulunduğundan bu gaye ile kanunla bazı sınırlamalar ve yasaklar konulmasında bu gün dahi kamu yararı bulunduğu kanısındayım. Mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılmasını ise Anayasa'nın 36 ncı maddesi kabul etmektedir. Bu hakkın, toplum yararına aykırı olarak kullanılamıyacağı da açıklanmıştır. Diğer yünden, bu madde hükmü kanunun sünnet düğünlerine ilişkin 5 inci maddesinde olduğu gibi masraf İhtiyariyle düğün yapılmasını tamamen ortadan kaldırmamış olduğundan mülkiyet hakkının özüne de dokunmuş değildir. Bu sebeplerle dâva konusu 1 inci madde hükmünde Anayasa'nın 11, 14 ve 36 ncı maddeleri ilkelerine aykırılık görmemekteyiz.

Sözü geçen kanunun 2 nci maddesi ise, bu kanun ile diğer kanunlara mugayir olmamak şartıyla düğünlerde israfatın men'i hususunda mahallî ve idarî talimatnameler yapılmasını öngörmektedir. Bu maddede Anayasa hükümlerine aykırı bir cihet yoktur.

3 üncü ve 6 ncı maddeler, kanunun koyduğu yasaklarla, bu hususta yapılacak talimatnameler hilâfına hareket edenleri cezalandırmaktadır. Kanunun, men ettiği hareketleri yapanları cezalandırmasında, Anayasa'nın, yasama yetkisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine ait olduğuna ve bu yetkinin devredilemeyeceğine ilişkin bulunan 5 inci ve cezaların kanuniliği ilkesini ifade eden 33 üncü maddelerine bir aykırılık bulunmadığı açıktır. Kanunun, bu konuda yapılmasını emrettiği talimatnamelere aykırılık halinde aynı cezaları tayin etmesinde de, bu talimatname ne gibi hususları ihtiva edeceği kanunda tarif edilmiş ve yine kanunda bunlara aykırı hareketin suç sayılacağı açıklanmış ve cezaları da yine kanunda gösterilmiş olduğuna göre burada da, yasama yetkisinin yürütme organına devredilmesi söz konusu olamayacağı gibi suçların kanunla ihdas edileceğini bildiren Anayasa'nın 33 üncü maddesine aykırı surette suçun talimatname ile ihdası iddiası da yerinde olamaz. Bu sebeplerle kanunun 3 üncü ve 6 ncı maddelerinin Anayasa'nın 5 ve 33 üncü maddelerine aykırı olduğuna dair düşünceyi de varit bulmamaktayız.

Kanunun diğer 4, 7 ve 8 inci maddeleri de yukarıda Anayasa'ya aykırı bulunmadıkları açıklanan maddelerin uygulanmasına ait hükümlerin ibarettir. Bu itibarla bu maddelerde de Anayasa'ya aykırılık konusu kalmadığından kanunun 1, 2, 3, 4, 6, 7 ve 8 inci maddelerinin iptaline ilişkin çoğunluk kararına muhalifiz.

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Celalettin Kuralmen

MUHALEFET ŞERHİ

1- Döğünlerde İsrafatın men'i hakkındaki Kanunun çıkarıldığı tarihe göre güttüğü amaç memleketimiz için bugün de tamamiyle ortadan kalkmış değildir. O günkü şartlara göre nasıl ki memleketin güçlenmesi için maddi ve manevi bütün varlığımızın bu yönde kullanılması gerekiyorsa bu günde bu zorunluk değişik oranda ortada durmaktadır. Yurdumuz az gelişmiş ölkeler arasında yer almaktadır. Ekonomik ve sosyal gelişmemizin temini için her çare ve tedbire başvurmak mecburiyetindeyiz.

Memleketimiz nüfusunun ekseriyetini teşkil eden köylü vatandaşların gelirleri ve yaşayış tarzları, birkaç büyük şehirlerimizdeki gayet mahdut ve muayyen bir zümrenin günlük yaşayış ve harcamaları ile mukayese edilemez. Sefahat erbabının gayet kolaylıkla harcadıkları paraların miktarları çoğunlukta bulunan vatandaşlarımızın birçoklarının mamelekinin de üstündedir. Çok mahdut bazı kimselerin bu tutumlarını memleketin umumuna teşmil ederek bütün vatandaşların bu günkü varlıklarının yüksek seviyelere ulaştığını kabul etmek güçtür.

Sözü edilen kanunun büyük şehirlerimizde tatbik edilmediği ve köy ve kasabalarda da arasına uygulandığı bir gerçek olmakla beraber bu cihet kanunun Anayasa'ya aykırılığını tespitinde bir esas olamaz.

Binaenaleyh döğünlerde israfları önlemek maksadiyle mülkiyet hakkının özüne dokunmaksızın konulan yasakların kamu yararına olduğunu ve Anayasa'ya aykırı bulunmadığını kabul etmenin daha isabetli olacağı kanısındayım.

2- Yurdumuzun muhtelif bölgelerinde yapılan döğünlerde çeşitli örf ve âdetler caridir. Bu örf ve âdetleri kanun koyucunun bir tek kanunla tayin ve tespit etmesine kanun tekniği bakımından imkân yoktur. Yürürlükte olan kanunlara aykırı olmamak şartıyla mahallî ve idari talimatnameler tanzimi yetkisinin umumî meclislere bırakılması ve bu talimatnamelere aykırı hareketin suç sayılarak cezasının tâyin edilmiş bulunması bakımından yasama yetkisinin devri ve cezaların kanuniliği prensibine aykırılık da söz konusu olamayacağı düşüncesindeyim.

Bu sebeplerle kanunun 5 inci maddesi dışında kalan diğer maddelerin iptaline ilişkin çoğunluk kararına muhalifim.

Üye
Fazıl Uluocak

KARŞI OY YAZISI

1) Yasanın kabulü günündeki savaş durumu ile bugünkü durumumuz arasında başkalık bulunduğu, söz konusu 55 sayılı Yasanın gereği gibi uygulanmadığı, düğün ve gösteriş uğrunda bir çok giderlerin akıtıldığı da doğrudur. Ancak bunlara bakılarak, Yasadaki sınırlandırmaların bugün için hiç bir kamu yararına dayanmadığı, kamu yararının artık yitirilmiş olduğu ileri sürülemez; çünkü, bağımsızlık savaşının bitiminde Atatürk'ün dediği gibi, siyasal ve askerî bağımsızlık savaşı bitmiş ve kazanılmıştır. Ama ekonomi alanındaki bağımsızlık savaşı başlamıştır ve bu savaş kazanılmış olmak şöyle dursun, günden güne sertleşerek sürüp gitmektedir. Günden güne nüfusumuzun çoğalması, üretimin artan nütsu karşılamaktan uzak olması ve artan nüfusa göre günden güne gücünün azalması, ülkemizin batı uygarlığına bağlı ulusların ekonomi alanındaki durumlarından çok aşağı bir durumda bulunması ve onlarla aramızdaki uzaklığın bu alanda gitgide artması, yurdumuzdaki iktisadî varlık ve değerlerin ihtiyaçlarımızı karşılamaktan çok uzak olması dolayısıyla günden güne çetinleşen ekonomi savaşında önceleri yenilmekten korunmamız ve sonra savaşı kazanmamız için elimizdeki varlık ve değerleri son santimine değin ekonomik üretim ve ekonomik değerleri arttırma amaçlarına uygun bir biçimde kullanmamız ve bunun için de her şeyden önce, her türlü serpip saçmadan korunmamız, hem sosyal bir zorunluk hem de toplumumuzun var olmasını sürdürebilmemizin vazgeçilmez çarelerinden birisidir. Anayasamız 129 uncu maddesindeki iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmanın plâna bağlanacağı 130 uncu maddesindeki tabii servetlerin ve kaynaklarının aranması ve işletilmesinin Devletin hakkı olduğu, 41 inci maddesindeki iktisadi ve sosyal hayatın, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenmesi gerekli bulunduğu ve iktisadi, sosyal kültürel kalkınmanın demokratik yollarla gerçekleştirilmesinin, bu maksatla, millî tasarrufu artırmak yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma plânlarını yapmak işlerinin Devletin Ödevi olduğu, 42 nci maddesindeki çalışmanın herkesin hakkı ve ödevi bulunduğu yollu hükümleriyle mülkiyet, toprak mülkiyeti ve miras haklarına, özel teşebbüs kurmak serbestliği ile Devletin özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlama ödevine ilişkin 36. 37. 40. 41 ve 42 nci maddeleri hükümleri ile benzerleri hükümler, bu iktisadi savaşın nasıl yürütüleceğini öngörmekte ve yürütülmesi ile ilgili olarak Devlete ve yurttaşlara ödevler yüklemektedir. Bugün herkes, iktisadi ve sosyal alanda kalkınma zorunda olduğumuzu, bunun için bir çok fedakârlıklara, sıkıntılara göğüs germemiz gerektiğini, hem hızla artan nüfusu doyurmak, hem aramıza bu yeni katılanlara yeni iş alanları ve ayrıca tüketim maddeleri bulmak, hem de bütün yurttaşların insanca yaşamalarına elverişli iktisadî olanakları gerçekleştirmek gibi çok çetin sorunları çözmek zorunda olduğumuzu kabul etmektedir. Bütün bunlar, varlıkları, serpip saçmayı önlemekte ve bu amaçla yasaklar ve sınırlandırmalar koymakta kamu yararı olduğunu açıkça göstermektedir. Demek ki, bu Yasanın (Sünnet düğünlerine ilişkin hükmünden başka) hükümleriyle konulan yasaklar kamu yararına dayanmaktadır. Gerçekten, buradaki sınırlandırma da, Anayasa'ya uygundur. Malik, mülkiyet hakkının kamu yararına dayanılarak sınırlandırılmasına göz yummak zorunda olduğu gibi hakkını kamu yararına aykırı olarak kullanmağa da yetkili değildir. (Anayasa Mad. 36 Fık. 1, 2).

Tartışma konusu yasanın ilgililerce, büyük kentlerde uygulanmaması ve küçük yerlerde de arada sırada uygulanması, onun Anayasa'ya aykırı olduğunu göstermez, olsa olsa sorumlu kişilerin ödevlerini yerine getirmediğini gösterir.

İktisadî tedbirler, yalnızca yurdun iktisadî gücünü ve yurttaşın insanca yaşama olanağını sağlama ve yoksulluğun artmasından doğacak iktisadî sakıncaları önleme bakımından değil, bununla birlikte, ülkenin siyasî yapısını yıkmayı erek edinmiş ve Anayasa ile yasaklanmış bulunan bir takım aşırı akımların gelişmesini ve etkili olmasını önleyecek temel çarelerden olması bakımından da özellikle önemlidir. Bundan Ötürü bu türlü tedbirleri destekleyen yasa hükümlerinin Anayasa'ya aykırı sayılmasının, Anayasa ile ayrıca çatıştığı ileri sürülebilir.

3- Bu Yasanın öngördüğü tedbirlerin, bu gün için saçıp savurmaları önlemeye yetmediği varsayılsa (Farz edilse) bile, bu durum iptal nedeni olamaz; çünkü bu, bir Anayasa'ya aykırılık durumu değildir. Anayasa'ya uygun tedbirlerinin eksik alınmış olması durumudur. Bu olayda Anayasa'ya uygun tedbirler eksik de olsa yine yararlıdır; o halde, tedbirlerin yetmezliği, burada iptal nedeni olamaz.

İktisadî kalkınma savaşında yasaklardan Önce heveslendirici ve istekleri iktisadî gereklere uygun amaçlara yöneltici temel tedbirler daha çok etkilidir. Ama yasaklar da büsbütün etkisiz ve yararsız sayılamaz. Nitekim, kaçakçılık konusunda da iktisadî tedbirlerin temel, önemi benimsenmekle birlikte bütün devletlerde yasaklayıcı hükümler ve cezalar konulmasından da vazgeçilmediği de görülmektedir. Buna göre, iktisadi savaşta ancak iktisadi tedbirlerin etkili olacağı, yasaklayıcı hükümlerin bir işe yaramayacağı bildirilerek tartışma konumuzda, Anayasa'ya aykırılık ortaya atılamaz.

(Sünnet düğünlerine ilişkin hükümler dışında kalan) sözü edilen hükümlerle konulan yasaklarla düğün yolunda para harcama veya mal kullanma yetkisi ortadan kaldırılmış olmayıp ancak sınırlandırılmış olduğu için mülkiyet hakkının özüne dokunulmuş değildir.

4) Toplum yaşantısında geleneklerin egemen olduğu ve bizim toplumumuzda düğün yapma ve bundan yararlanarak, varlığını herkese gösterme ve kabul ettirme duygusunun çoğu zaman bir tutku (ihtiras) biçimini kazandığı, bir gerçektir. Yine kendini başkalarından üstün görme ve bunu başkalarına da benimsetme isteği, insan varlığında yatan bir güçsüzlüktür. Bu bakımlardan Yasa'nın geleneklere ve insanın yaradılışına pek uygun olmadığı söylenebilir. Ancak böyle bir takım nedenler, Anayasa'ya aykırılık sayılamazlar. Yukarıda birinci bentte anılan nedenlerden ötürü yürütülmesi Anayasa'ca hükme bağlanan iktisadî kalkınma savaşının gerektirdiği sıkıntılara katlanma ve üzüntülere dayanma isteyen bir takım sınırlandırmalar, sıkıntı ve üzüntüden kaçan ve yılan insan tabiatına uygun olmamakla birlikte, Anayasa'ya aykırı değildirler, tam tersine Anayasa'nın isterlerinden (icaplarından) bulunmaktadırlar. Bir de geleneklere ve insan yaradılışına uygun düşmeyen bir yasanın veya sınırlandırmanın Anayasa'ya aykırı sayılması için o geleneklerin ve insan tabiatına dayandırılmak istenen tutumların, toplumun Anayasa'ya dayanan var olma, varlığını sürdürme ve insanlar toplumu içinde yükselme savaşım engellememesi şarttır. Bir gelenek veya insan yaradılışının isterlerinden sayılan bir davranış eğer Anayasa'nın toplum için gösterdiği erklere varılmasını öngörüyorsa, o geleneğin veya davranışın Anayasa veya öbür yasalarca korunması düşünülemez. Nitekim, busun çift evlenme yasağının da insan yaradılışına uygun olmadığı ve yurdun pek çok bölgelerinde yerleşmiş alışkanlıklarla da çatıştığı ileri sürülebilir ama bu devrim hükmünün Anayasa'ya aykırılığı ortaya atılamaz; zira, Anayasa'nın 153 üncü maddesi hükmü konulmamış olsaydı bile, bu görüş herşeyden Önce Anayasa'nın başlangıcında öngörülen dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olmak ilkesine başka deyimle çağdaş uygarlığı benimseme ilkesine aykırı düşer. Demek ki Anayasa'nın amaçlarıyla bağdaşmayan gelenekler ve insan yaradılışının isterleri de, çağdaş uygarlığın gereklerine aykırı bulunan gelenekler veya davranışlar da, Anayasa uygulamalarında, hukukça korunamaz başka deyimle Anayasa'ya uygun sayılamaz.

5) Sünnet düğünleri yaparak akla uygun sınırlar içinde gidere katlanmak, mülkiyet hakkının kamu yararına aykırı olmayan bir kullanışıdır. Sünnet düğünlerini büsbütün yasak eden 5 inci madde hükmü, bu bakımdan mülkiyet hakkının özüne dokunmaktadır ve Anayasa'nın 11 inci ve 36 ncı maddelerine aykırıdır.

6) 55 sayılı Yasa'nın 2 nci maddesinde genel meclislerin yönetmelikler yapacakları, 3 üncü maddesinde yönetmeliklere aykırı davranışların para cezasına veya bir aydan altı aya kadar hapis cezasına çarptırılacakları yazılıdır. Anayasa'nın 33 üncü maddesinin birinci fıkrasına göre suçları

Esas No.:1963/156
Karar No.:1966/34

ancak yasa belli edebilir ve 5 inci maddesine göre Türkiye Büyük Millet Meclisi, yasama yetkisini hiç kimseye devredemez. Bu nedenlerle, 55 sayılı Yasa'nın 3 üncü maddesi Anayasa'ya aykırıdır. 55 sayılı Yasa'nın 6 ncı maddesinde yazılı yasak şeylerin zoralmı dahi, 3 üncü maddedeki ceza hükmünün sonucudur. 3 üncü madde iptal edilmiş olunca, ona dayanan 6 ncı maddenin de iptali gerektir. 55 sayılı Yasa'nın 3 ve 6 ncı maddelerinin, yalnız bu bentte yazılı nedenlerle, iptalinin doğru olduğu düşüncesindeyiz.

7) İnsan ancak, tasada, kıvançta birbirine bağlı ve kalkınmayı sağlama, yoksulluğu yenme savaşında birbiriyle yarış eder kimselerin meydana getirdiği bir toplum içinde kendisini insanca geliştirebileceğinden, sosyal dayanışmayı ve iktisadî savaşı demokratik yollarla destekleme uğrunda konulacak sınırlandırmalar, sıkıntılı olsa bile insanın insanca gelişmesine engel sayılamaz ve bu bakımdan Yasanın evlenme düğünlerine ilişkin sınırlandırmaları, insan haysiyetiyle ve kişi özgürlüğü ve dokunulmazlığı ile bağdaşamaz nitelikte değildir; bundan dolayı Anayasa' nın herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkına ve kişi özgürlüğüne sahip olduğunu öngören 14 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmüne aykırı sayılamaz.

SONUÇ :

Yukarıda 1-4 ve 7 nci bentlerde yazılı nedenlerden dolayı 55 sayılı Yasa'nın 1, 2, 4, 7 ve 8 inci maddelerinin iptaline ilişkin çoğunluk kararına, yine yukarıda 5 inci bentte açıklanan nedenlerden dolayı da sözü edilen Yasa'nın 3 ve 6 ncı maddelerin iptaline ilişkin gerekçelere karşıyız.

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Recai Seçkin